

Право людини на охорону здоров'я у місцях несвободи (ІТТ, СІЗО) (практичні поради щодо реалізації)

ПОРАДИ

громадянам щодо реалізації **права на медичну допомогу** у разі їхнього затримання за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення або обрання щодо них запобіжного заходу у виді тримання під вартою

Важливо відрізнити **тимчасове затримання особи** (не повинно перевищувати 72 годин) та обрання щодо особи запобіжного заходу у виді **тримання під вартою**, про що приймає рішення суд (строк утримання під вартою визначається судом; строк дії ухвали слідчого судді про тримання під вартою не може перевищувати 60 днів та може бути продовжений). За загальним правилом у разі тимчасового затримання особи, вона утримується в ізоляторі тимчасового тримання (ІТТ) органів внутрішніх справ, а в разі обрання щодо особи запобіжного заходу у виді тримання під вартою, особа утримується у слідчому ізоляторі (СІЗО) Державної кримінально-виконавчої служби України.

ДЕ ЗАКРІПЛЕНІ ВАШІ ПРАВА!

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

- «Кожен має право на охорону здоров'я, **медичну допомогу** та медичне страхування» [ст. 49];

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

«Службова особа, відповідальна за перебування затриманих, **зобов'язана:**

- забезпечити належне поведіння із затриманим та дотримання його прав, передбачених Конституцією України, цим Кодексом та іншими законами України [п. 4 ч. 3 ст. 212].
- забезпечити **невідкладне надання належної медичної допомоги та фіксацію медичним працівником будь-яких тілесних ушкоджень або погіршення стану здоров'я затриманого.** До складу осіб, що надають затриманому медичну допомогу, **за його бажанням** може бути допущена **конкретна особа**, що має право на зайняття медичною діяльністю [п. 6 ч. 3 ст. 212]».

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО МІЛІЦІЮ» від 20.12.1990 року № 565-XII

Міліція:

- негайно, але **не пізніше як через дві години після затримання** осіб повідомляє про їх місце перебування родичам та у разі заявленні усної або письмової вимоги - захиснику, а також адміністрації за місцем роботи чи навчання [абз. 3. ч.5 ст. 5].
- у разі **необхідності** вживає заходів щодо **негайного надання медичної та іншої допомоги затриманим та заарештованим (взятим під варту) особам** [абз. 5. ч.5 ст. 5].

НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ВІД № 638 02.12.2008 р. «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України»

- Особи, які тримаються в ІТТ, **мають право на медичне та санітарно-протиепідемічне забезпечення**, у тому числі платні медичні послуги за власний рахунок, згідно із законодавством України [пп. 3.1.10].

- **Екстрена медична допомога** утримуваним особам надається бригадами швидкої допомоги лікувально-профілактичних закладів місцевих органів охорони здоров'я за викликом чергового по ІТТ чи ОВС [п. 9.1].

* **екстрена медична допомога** - медична допомога, яка полягає у здійсненні працівниками системи екстреної медичної допомоги невідкладних організаційних, діагностичних та лікувальних заходів, спрямованих на врятування і збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я (п. 5 ч.1. ст. 1 Закону України «Про екстрену медичну допомогу» № 5081-VI від 05.07.2012 р.).

- Затриманим та особам, стосовно яких обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, перед доставлянням в ІТТ **проводиться первинний медичний огляд у закладах охорони здоров'я системи Міністерства охорони здоров'я України державної або комунальної форми власності !!!** з метою виявлення осіб, яким заподіяно тілесні ушкодження та які становлять епідемічну загрозу для оточення **або потребують невідкладної медичної допомоги** [абз. 1 п. 9.3].

- Особи, які поміщуються до ІТТ, обстежуються фельдшером ізолятора, у разі відсутності такої посади опитуються особою, відповідальною за перебування затриманих, черговим по установі про стан здоров'я. Якщо така особа **скаржиться на поганий стан здоров'я або в неї виявлені ознаки захворювання**, черговий по ІТТ зобов'язаний негайно викликати бригаду швидкої медичної допомоги [абз. 2 п. 9.3].

- Про результати опитування затриманих і взятих під варту осіб щодо виявлених при цьому скарг на стан здоров'я, характер наданої медичної допомоги особам, які її потребують, робляться відповідні записи в Журналі первинного обстеження осіб, які поміщаються в ІТТ, та Журналі надання медичної допомоги особам, які тримаються в ІТТ, що постійно зберігаються в чергового ІТТ. Відомості про відсутність або наявність скарг на стан здоров'я **особа, яка тримається, власноруч записує у зазначений журнал!!!** [абз. 3 п. 9.3].

- Якщо за висновком медпрацівника бригади швидкої і невідкладної медичної допомоги затримана або взята під варту особа потребує стаціонарного лікування, її направляють під охороною у відповідний лікувально-профілактичний заклад місцевих органів охорони здоров'я [п. 9.5].

- !!! Не дозволяється тримати в ІТТ хворих на психічні та інфекційні захворювання, а також **осіб з ознаками гострих захворювань**, за наявності відповідних медичних документів [п. 9.6].

- Працівники міліції у необхідних випадках надають **першу медичну допомогу затриманим і взятим під варту особам**, у тому числі тим, **які одержали травми** чи намагалися покінчити життя самогубством (через повішання, розрізування вен, уживання отруйних речовин тощо) [п. 9.8].

- Контроль за якістю їжі, **станом здоров'я** та зовнішнім виглядом зазначених працівників покладається на **фельдшера установи**, а у разі його відсутності - на чергового ІТТ.

НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ № 460/5 ВІД 18.03.2013 Р. «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України»

- У СІЗО ув'язнені і засуджені звертаються по медичну допомогу до медичного працівника під час щоденного обходу ним камер, а в разі гострого захворювання - до посадових осіб СІЗО.

Посадова особа СІЗО, до якої звернувся хворий, зобов'язана вжити заходів до організації надання йому медичної допомоги [п. 2.2. розділ X].

- Відповідно до статті 11 Закону України "Про попереднє ув'язнення" медичне обслуговування, а також лікувально-профілактична і протиепідемічна робота в СІЗО організуються і проводяться відповідно до законодавства про охорону здоров'я. Для цього в СІЗО створюється медична частина, яка є її структурним підрозділом.

- Медична частина забезпечує надання первинної лікувально-профілактичної допомоги ув'язненим і засудженим. Вона включає консультацію лікаря, діагностику і лікування основних найпоширеніших захворювань, травм та отруень, профілактичні заходи, направлення хворого ув'язненого чи засудженого для надання спеціалізованої та високоспеціалізованої допомоги [п. 2.1. розділ X].

НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ, МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ 239/5/104 від 10.02.2012 р. «Про затвердження Порядку взаємодії закладів охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України із закладами охорони здоров'я з питань надання медичної допомоги особам, узятим під варту»

- «Медичне обстеження осіб, узятих під варту, здійснюється у разі їх звернення зі скаргою на стан здоров'я за ініціативою лікаря медичної частини СІЗО або адміністрації СІЗО» [п. 2.3].

- Особа, узята під варту, має право на вільний вибір лікаря. У разі звернення особи, узятої під варту, до лікаря медичної частини СІЗО з проханням про допуск обраного лікаря-фахівця лікар медичної частини СІЗО готує медичну довідку про стан її здоров'я та запит до керівництва СІЗО. Керівництво СІЗО забезпечує допуск обраного особою лікаря-фахівця [п. 2.5].

- Невідкладна медична допомога особам, узятим під варту, надається лікарем СІЗО, а у разі неможливості надання такої допомоги у повному обсязі - бригадою швидкої медичної допомоги. Керівництво СІЗО забезпечує своєчасний виклик бригади швидкої медичної допомоги [п. 2.9].

- !!! У разі прийняття бригадою швидкої медичної допомоги рішення про необхідність госпіталізації особи, узятої під варту, перевезення її до закладів охорони здоров'я з орієнтовного переліку, де така допомога може бути надана, здійснюється цією бригадою. Керівництво СІЗО забезпечує охорону особи, узятої під варту [п. 2.9].

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ ПРАВО НА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ У РАЗІ ЗАТРИМАННЯ ЗА ПІДОЗРОЮ У ВЧИНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ? (ДЕЯКІ ПОРАДИ)

1. Повідомте службову особу, яка здійснила ваше затримання (далі – службова особа) про те, що Вам необхідна медична допомога та наполягайте на тому, щоб Вам така допомога була надана терміново.

2. **Вимагайте** негайного надання вам можливості повідомити про своє затримання та місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб (обов'язково повідомляйте особу, яка може забезпечити Вам правовий захист, або просить щоб це зробила та особа, з якою вам вдалось поспілкуватись). Причому Ви маєте право повідомити декількох осіб, закон цього не забороняє. У разі, якщо службова особа з певних причин відмовить Вам у реалізації цього права, **наполягайте** на тому щоб вона самостійно повідомила вказаних Вами осіб про Ваше затримання та місце перебування (ч.1 ст. 213 Кримінального процесуального кодексу України). З урахуванням Вашого стану здоров'я це пришвидшить та оптимізує процес отримання Вами медичної допомоги, окрім того, дасть змогу поширити інформацію про те, що Ви потребуєте медичної допомоги, а така Вам не надається з певних незалежних від Вас причин.

3. Під час Вашого первинного медичного огляду, який повинен бути обов'язково проведений перед доставлянням Вас в ІТТ у закладі охорони здоров'я, повідомте медичного працівника про усі обставини Вашого захворювання (отриманих травм тощо). Це дасть змогу належним чином оцінити Ваш стан здоров'я і прийняти рішення про подальше надання Вам медичної допомоги, зокрема стосовно **стаціонарного лікування**. **Пам'ятайте** в ІТТ виконання обов'язків щодо надання медичної допомоги затриманим покладається на фельдшера, який не завжди зможе забезпечити надання Вам необхідної медичної допомоги у повному обсязі, особливо, якщо Вам необхідно спеціалізована медична допомога. Відтак, Ви маєте право, за наявності для цього підстав, вимагати, щоб медична допомога Вам надавалась **в умовах стаціонару**. **Це дасть змогу уникнути поміщення Вас до ІТТ**. Якщо у Вас чи Вашого захисника є достатні підстави вважати, що первинний огляд щодо Вас був здійснений неналежно, стан Вашого здоров'я недооцінений, **вимагайте, щоб такий медичний огляд щодо Вас був проведений або іншим лікарем або в іншому закладі охорони здоров'я** (ст. 38 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» гарантує кожному пацієнту право на вільний вибір лікаря та закладу охорони здоров'я).

4. Якщо Вас помістили до ІТТ, і Вам потрібна медична допомога, негайно звертайтеся до фельдшера, повідомте його про усі обставини погіршення стану здоров'я та вимагайте негайного виклику бригади швидкої медичної допомоги. **За таких обставин черговий по ІТТ зобов'язаний негайно викликати бригаду швидкої медичної допомоги**.

5. Підтримуйте постійний контакт зі своїм захисником та інформуйте його про усі випадки погіршення стану свого здоров'я, про усі випадки не реагування на Ваші звернення щодо погіршення стану здоров'я тощо. **Пам'ятайте!!!** До першого допиту Ви маєте право мати захисника на Вашу вимогу, а після першого допиту, з моменту допуску захисника до участі в кримінальному провадженні, підтвердженого письмовим повідомленням особи або органу, які здійснюють кримінальне провадження, такі побачення є необмеженими у кількості або часі. Ви також маєте право на короточасні побачення з родичами або іншими особами тривалістю від однієї до чотирьох годин не менше трьох разів на місяць.

6. У разі якщо Ви потребуєте медичної допомоги, перебуваючи в ІТТ, а розгляд Ваших скарг на погіршення стану здоров'я є безрезультатним, звертайтеся або самостійно або через захисника (рекомендовано) з відповідними скаргами до адміністрації ІТТ. Чим активніше Ви боротиметесь за захист своїх прав ,у тому числі на медичну допомогу, тим імовірнішим буде успішний результат.

Пам'ятайте! адміністрація ІТТ **переглядає** скарги, заяви, клопотання та листи (кореспонденція) затриманих осіб, **ОКРІМ** кореспонденції, яка адресована:

- Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини;
- Європейського суду з прав людини, а також до інших відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна;
- Захисникові у кримінальному провадженні, що здійснює свої повноваження відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України;
- Прокуророві;
- Слідчому судді.

(Така кореспонденція перегляду не підлягає і надсилаються адміністрацією установи за адресою протягом доби з часу їх подання. Кореспонденція, яку особи, які тримаються під вартою, одержують від зазначених органів та осіб, також не підлягає перегляду та протягом доби вручається адресату під підпис). Незважаючи на те, що тримання особи в ІТТ зазвичай не перевищує 72 год. після чого така особа доставляється у СІЗО (після прийнятого судом рішення щодо обрання щодо такої особи запобіжного заходу вигляді тримання під вартою), або ж щодо неї обирається інший запобіжний захід чи вона звільняється в установленому порядку, а відтак, на перший погляд, надсилання скарг може здатись неефективним. Але все це може матиме позитивний ефект згодом, якщо в майбутньому виникне необхідність звернення до суду щодо захисту порушених прав, незаконними діями працівників правоохоронних органів в аспекті судового доказування.

ЯК РЕАЛІЗУВАТИ ПРАВО НА МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ В РАЗІ ТРИМАННЯ ВАС ПІД ВАРТОЮ У СІЗО? (ДЕЯКІ ПОРАДИ)

1. Якщо Ви перебуваєте в СІЗО та потребуєте медичної допомоги, **негайно повідомте** про це медичного працівника або посадових осіб СІЗО та повідомте про усі обставини погіршення Вашого стану здоров'я. **Вимагайте** належного проведення діагностичних заходів та оцінки стану Вашого здоров'я. Якщо лікарі медичної частини СІЗО не можуть самостійно встановити діагноз, вимагайте, щоб начальник медичної частини СІЗО звернувся із запитом до керівництва СІЗО щодо направлення Вас **на лікування до обраного закладу охорони здоров'я з орієнтовного переліку.**

(Такий перелік визначається Міністерством охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, управліннями (головними управліннями) охорони здоров'я обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та управліннями (відділами) Державної пенітенціарної служби України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, м. Києві та Київській області, областях з урахуванням спеціалізації закладів охорони здоров'я та наявності умов, які дозволяють забезпечити ізоляцію осіб, узятих під варту) або залучення лікаря відповідного закладу охорони здоров'я.

2. **Пам'ятайте!!!** про те, що особа, яка узята під варту, має право на вільний вибір лікаря **за будь-яких обставин.** У разі звернення особи, узятої під варту, до лікаря медичної частини СІЗО з проханням про допуск обраного лікаря-фахівця, лікар медичної частини СІЗО готує медичну довідку про стан її здоров'я та запит до керівництва СІЗО. Керівництво СІЗО забезпечує допуск обраною особою лікаря-фахівця. Тому, якщо у Вас є підстави вважати, що медична допомога, яка надається Вам у СІЗО, є неналежної якості, **вимагайте** допуску до Вас іншого лікаря.

3. Підтримуйте постійний контакт зі своїм захисником та інформуйте його про усі обставини погіршення Вашого стану здоров'я. Кількість Ваших побачень із захисником є необмеженою у кількості чи тривалості та надаються у вільний від виконання слідчих дій чи участі в судових засіданнях час, у години, визначені розпорядком дня СІЗО.

4. Якщо Ви потребуєте невідкладної медичної допомоги, яка не може бути надана у СІЗО, вимагайте, щоб негайно була викликана бригада швидкої медичної допомоги. Знову ж таки, повідомляйте усі обставини щодо погіршення Вашого стану здоров'я, що дасть змогу вирішити питання про Вашу госпіталізацію до закладу охорони здоров'я, а відтак, і надання Вам належної медичної допомоги.

5. Про будь-які випадки неналежного ставлення до Вас з боку працівників СІЗО у тому числі щодо ненадання чи неналежного надання Вам медичної допомоги повідомляйте свого захисника, або ж самостійно оскаржуйте неправомірні дії у встановленому порядку до органів прокуратури або ж суду.

6. **Пам'ятайте!!!!** Ви маєте право на відшкодування моральної та майнової шкоди завданої Вам, у тому числі внаслідок ненадання чи неналежного надання Вам медичної допомоги, внаслідок незаконного затримання чи незаконного застосування запобіжного заходу (ст. 1176 Цивільного кодексу України).

7. **Намагайтесь** законними методами захищати своє право на охорону здоров'я, дійте за принципом «попереджений, отже - озброєний» та пам'ятайте про те, що механізмів захисту Ваших прав є достатньо.